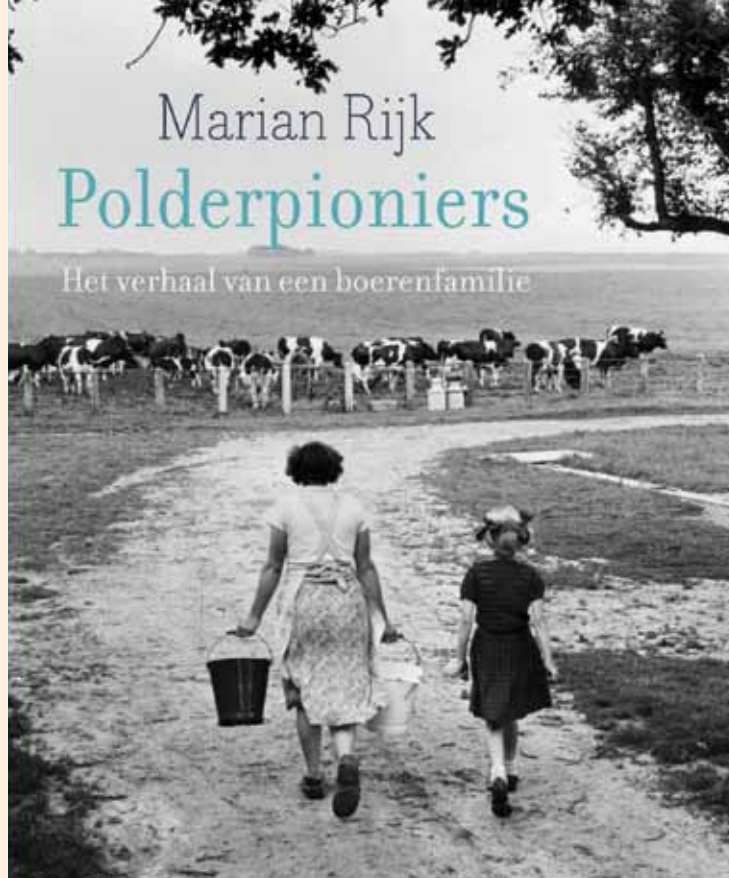

Emigreren naar de Wieringermeerpolder

De oorlog lijkt geen vat te krijgen op de Wieringermeerpolder, 'een uitgestrekte vlakke met boerderijen op rechthoekige kavels (...) akkers (...) en weilanden tot aan de horizon (...) hier en daar een kerktoeren'. Tot 17 april 1945! Dan blazen de Duitsers de dijk op, waarna het water in 'het perfect ingericht stuk nieuw Nederland' binnen twee etmalen bijna vier meter hoog komt te staan. De inundatie zelf eist geen directe slachtoffers. Wel wachten soldaten buiten de polder de talrijke onderduikers tussen de vluchtelingen op en een aantal arresteren zij. Ook schieten ze op hen, wanneer zij op de vlucht slaan. Het trieste gevolg is dat er uiteindelijk toch nog negenentwintig doden zijn te betreuren. Maar ook economisch en materieel gezien is de onderwaterzetting rampzalig. Zo ongeveer alles wat de pioniers met bloed, zweet en tranen in 'het walhalla van de landbouw' tot stand hebben gebracht gaat verloren. Het pionierswerk kan na de oorlog weer van voor af aan beginnen!

Tot de zwaar gedupeerden behoren de grootouders van de auteur, Kees en Naan Rijk. Zij zijn rond de vorige eeuwwisseling geboren, hij als zoon van een pachtboer, zij als herenboerendochter. Als ze de dertig al zijn gepasseerd trouwen ze. Aangezien beiden weinig kans maken op het erven van een boerenhoeve of boerderij (dat is voorbehouden aan de eerstgeborene van het mannelijke geslacht), volgen zij in de jaren dertig nauwgezet de berichtgeving over de drooglegging van het Wieringermeer. Ook zij willen er graag een stuk landbouwgrond pachten. Dat gaat echter niet zomaar, want er is een waslijst aan voorwaarden. Maar de profielschets lijkt op hun lijf geschreven. Ze hebben de beoogde leeftijd,

Polderpioniers. Het verhaal van een boerenfamilie, Marian Rijk (Ambo | Anthos, Amsterdam 2016), 326 blz., € 19,99

zijn getrouwd en kerngezond en met hun agrarische achtergrond beschikken zij over een schat aan praktische ervaring. Ook heeft Kees de vereiste opleidingen gevolgd. Daar er een nieuwe samenleving (een soort smeltkroes) zal ontstaan, waarin mensen uit alle delen van het land en van alle kerkelijke gezindten participeren (een derde katholiek, een derde gereformeerd en een derde hervormd), moeten zij bovendien aantonen dat zij sociaalvaardig en maatschappelijk betrokken zijn. Maar ook dat is voor Kees met drie lidmaatschappen geen probleem. Alleen de inbreng van eigen kapitaal baart onverwacht zorgen. Tot hun verbijstering heeft 'heerneef' priester Johannes gespeculeerd met het geld uit de erfenis, die Naan is toebedeeld en waarover hij de zorg draagt. Tot de laatste cent toe heeft hij alles vergokt. Gelukkig schieten overige familieleden te hulp en krijgen zij alsnog de benodigde financiën voor elkaar. Rest enkel het onaangekondigde huisbezoek van een 'landbouwhuishoudkundige', die de huisvrouw op 'haar zuinigheid

en netheid' controleert en onder meer kijkt of de bedden wel goed zijn opgemaakt en de linnenkast op orde is. Maar deze onwelkome visite mag de voorpret niet bederven, want het huishouden bestiert Naan als geen ander, daar zij voor haar huwelijk bij verscheidene families in vaste dienst heeft gewerkt. Toch gaat het feest in eerste instantie niet door. Maar zij geven de moed niet op en pas na de tweede sollicitatie kunnen zij in Kruiningen op Zuid-Beveland in hun huisje aan de spoorlijn de vlag uithangen. Zij krijgen nummer 328 van de in totaal 476 pachtboerderijen toegewezen. Als pioniers kunnen zij eindelijk aan de slag! Marian Rijk beperkt zich in haar familiechroniek niet alleen tot haar opa en oma. Na twee korte inleidende hoofdstukken over de 'Wasserschutz' beschrijft ze het wel en wee (vooral het laatste) van twee van haar betovergrootmoeders. Rond het midden van de negentiende eeuw hadden zij het ouderlijke huis verlaten voor een dienstbodebetrekking, maar al heel snel waren zij (aan seksuele voorlichting werd niet

gedaan) ongewenst zwanger en hadden zij beiden een buitenechtelijke zoon. Ook vertelt ze over een aantal familieleden (de twee 'voorkinderen' in de eerste plaats) van de volgende generaties en hun moeizame strijd om te overleven. Eveneens brengt ze in een verhaal een paar keer de verdeling van een erfenis te berde. Vaak veroorzaakte deze een hoop stampet, want de boeregezinnen waren meestal groot, terwijl het belangrijkste erfgoed slechts aan één persoon kon worden doorgegeven. Daarnaast schenkt zij aan tal van maatschappelijke verschijnselen en problemen en politieke ontwikkelingen ruime aandacht. Ik noem er een paar: het isolement en de demografie van Zuid-Beveland voor de realisering van het Deltaplan, het eeuwenlange gevecht van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden tegen het wassende water, de klederdracht, de grootte van de gezinnen (hoe meer kinderen hoe beter, zij stonden immers garant voor de productiecapaciteit en de oudedagvoorziening; probleem was wel dat ze gevoed moesten worden), de hiërarchie binnen het gezin, het erfrecht, de eerste feministische golf, de industriële revolutie, de Deltawerken, de afsluiting van de Zuiderzee et cetera, et cetera. *Polderpioniers* is goed geschreven en boeit vanaf de eerste bladzijde. Helder en zakelijk behandelt Marian Rijk het agrarische leven in de afgelopen twee eeuwen en ze licht dat toe met feiten en gebeurtenissen die de sociale en economische ontwikkeling naar onze tijd toe op gang hebben gebracht. Liefdevol en kleurrijk vertelt zij over haar familie, vanaf de geboorte van haar betovergrootmoeders tot de tijd dat haar grootouders vanuit Zeeland naar de Wieringermeerpolder 'emigreerden'. Een prachtig verhaal binnen een historisch gezien bijzonder interessante context!

Gert Moleman ■

Didactiekconferentie

De jaarlijkse didactiekconferentie van de VGN is de plek om elkaar te ontmoeten en bestaande kennis te delen. Tijdens de tweedaagse op 10 en 11 november in Vught is er een variëteit aan workshops over werkvormen en didactische vernieuwing in de praktijk. Deze scholing, ook te gebruiken voor het lerarenregister, is geschikt voor iedereen die praktisch en concreet zijn didactische aanpak wil verbeteren. Deelname kan ook een vernieuwende impuls geven aan het geschiedenisonderwijs op uw school en is daarom geschikt als sectieactiviteit. Wilt u op de hoogte worden gehouden over het programma, meld u aan op vgndidactiek@gmail.com.

Grondwet in eenvoudig Nederlands

Voor veel leerlingen is de juridische taal van de Grondwet moeilijk te begrijpen. Daarom is er nu een gratis app met de Grondwet in eenvoudig Nederlands. In de app staan de 142 artikelen van de Grondwet in begrijpelijke taal. Bijvoorbeeld de 23 grondrechten. Bij ieder artikel staat een korte toelichting. Ook bevat de app de originele artikelen van de Grondwet. De Grondwet in eenvoudig Nederlands is gemaakt door een aantal taalkundigen in samenwerking met een commissie van staatsrecht deskundigen. De gratis app is te vinden in iTunes en in Google Play.

Nieuwe museumles RMO

In het nieuwe schooljaar biedt het Rijksmuseum van Oudheden een nieuwe museumles voor het voortgezet onderwijs. De workshop Erfgoedwijs (vanaf 20 oktober 2017) is een praktische kennismaking met cultureel erfgoed, voor alle leerlagen. Het museum maakte deze les in samenwerking met de Nationale UNESCO Commissie, bij de wintertentoonstelling *Nineveh. Hoofdstad van een wereldrijk*. Het totale educatieve programma voor het schooljaar 2017/2018 staat op www.rmo.nl/voortgezetonderwijs.

